

Archeologienota Poperinge Burgemeester Bertenplein 32

Verslag van Resultaten

Bert ACKE en Maarten BRACKE

24-5-2017

Titel: Archeologienota Poperinge Burgemeester Bertenplein 32

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke en Maarten Bracke

Projectcode bureauonderzoek: 2017D146

Intern projectnummer: 2017.067

Locatiegegevens: Poperinge Burgemeester Bertenplein 32

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 34382 en Y:172671; X:34349 en Y:172640

Kadastergegevens: Poperinge, afdeling 1, sectie F, perceel nrs. 1258/H, 1289/V en 1296/L (zie figuur 3)

Topografische kaart: zie figuur 1 en 2

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog) en Jan Deweerdt (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 24/05/2017

© Maarten Bracke, p/a Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	4
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	4
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	5
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	5
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	5
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	5
2. BUREAUONDERZOEK	6
2.1. HUIDIGE TOESTAND EN GEPLANEDE WERKEN	6
2.2. HISTORISCH EN ARCHEOLOGISCH KADER	10
2.3. SYNTHESE	14
2.3.1. DATERING EN INTERPRETATIE	14
2.3.2. VERWACHTINGSPATROON	14
3. SAMENVATTING	15
4. BIBLIOGRAFIE	16
5. BIJLAGE	17

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Poperinge Burgemeester Bertenplein 32. De site is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Poperinge, de totale perceelsoppervlakte is meer dan 300m² en de bodemingrepen bedragen meer dan 100m². Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

Niet van toepassing.

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling. Indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologische kader aantoonbaar is:

- 1) met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2) de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3) verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst;

en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn, dan mag de rapportering over het bureauonderzoek van het terrein beperkt blijven tot nota met beperkte samenstelling zoals beschreven in de Code van

Goede Praktijk versie 2.0, p. 106. Voor dit project is het tweede element van toepassing. Op basis van het bouwplan kan aangetoond worden dat de geplande werkzaamheden geen verstoring van het archeologisch bodemarchief met zich zullen meebrengen.

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

Op basis van de info aangereikt door de initiatiefnemer en het raadplegen van enkele digitale bronnen kon de nota met beperkte samenstelling worden opgesteld door de erkende archeoloog.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

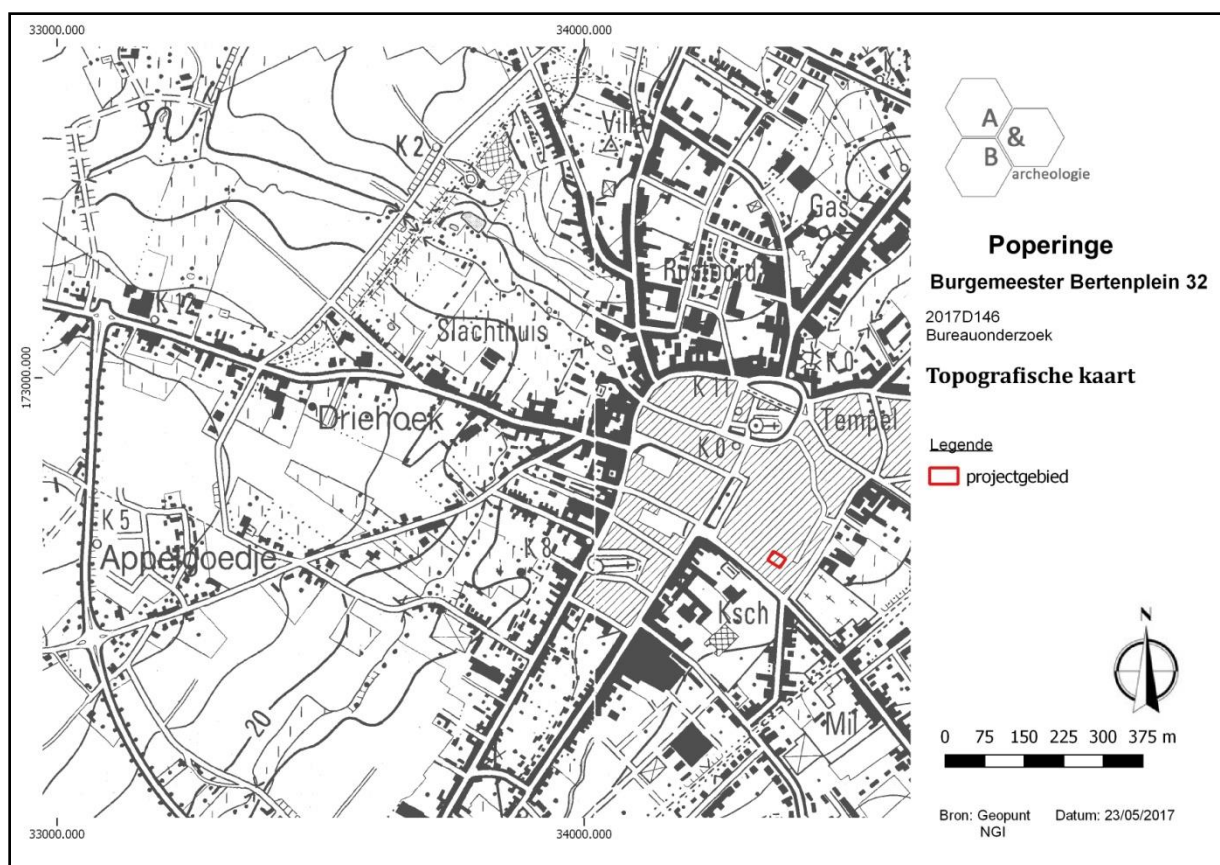
1.3.5. Selectie bronnen

Het bouwplan en info over het project werden aangereikt door de initiatiefnemer, door de erkende archeoloog werden bijkomend enkele digitale bronnen geraadpleegd.

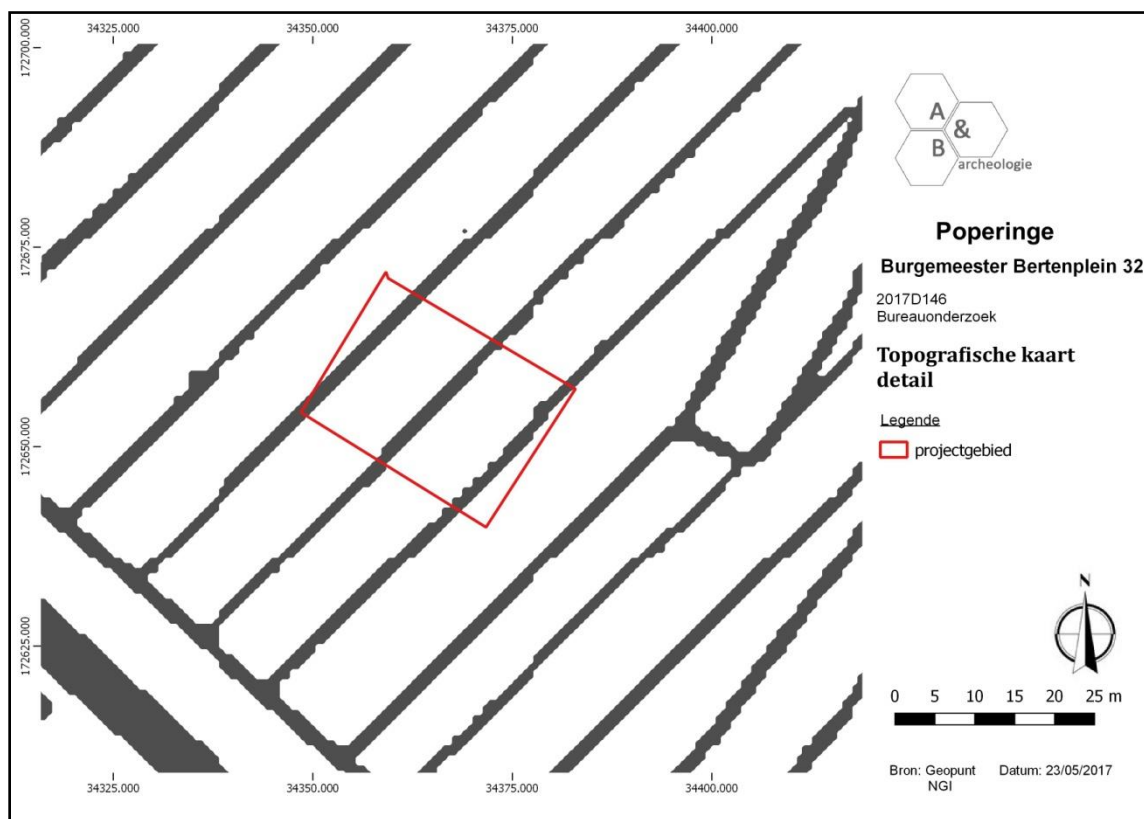
2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

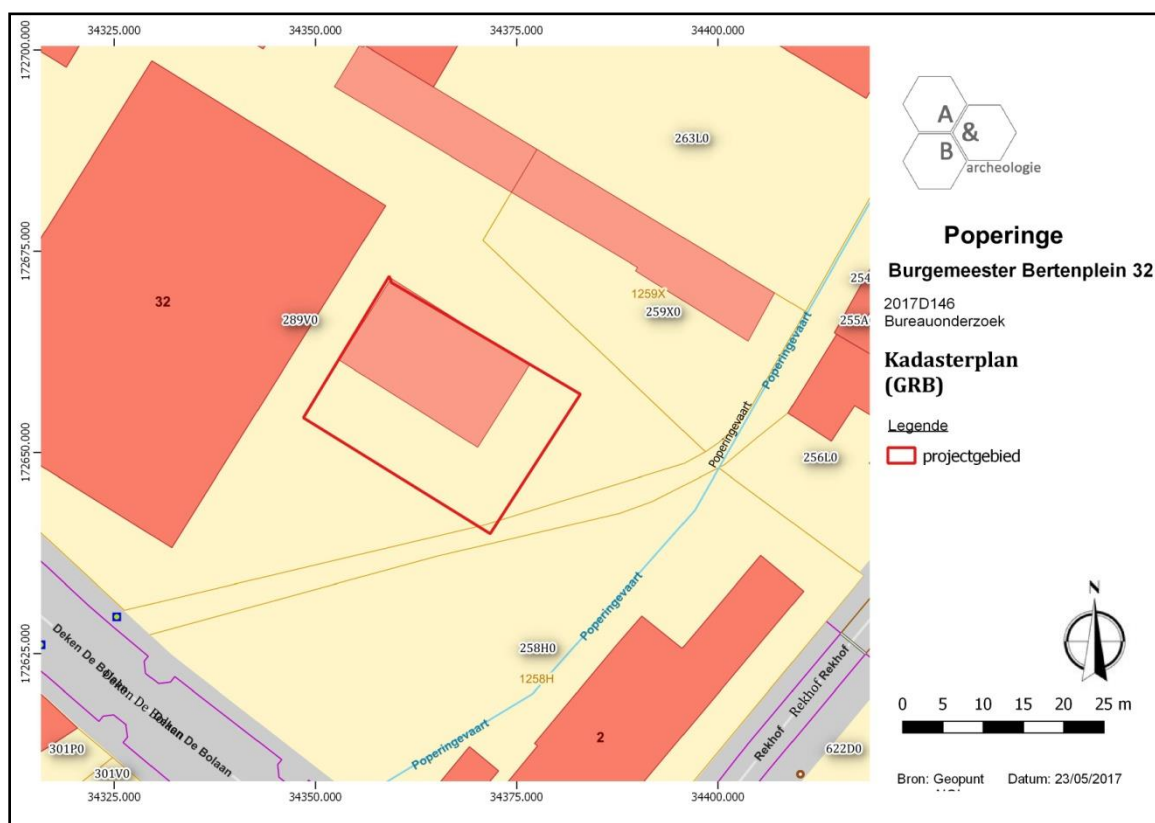
Het plangebied bevindt zich in de binnenstad van Poperinge (West-Vlaanderen). Het gaat om een terrein met een totale oppervlakte van 535m². Het terrein is gelegen net ten oosten van het Sint-Janscollege, meer bepaald Burgemeester Bertenplein 32. De Poperingevaart loopt 15m ten oosten van het plangebied. De werken vinden plaats op het stuk het groen dat zich rond de reeds bestaande fietsenstalling bevindt. Binnen het plangebied staan enkele bomen.

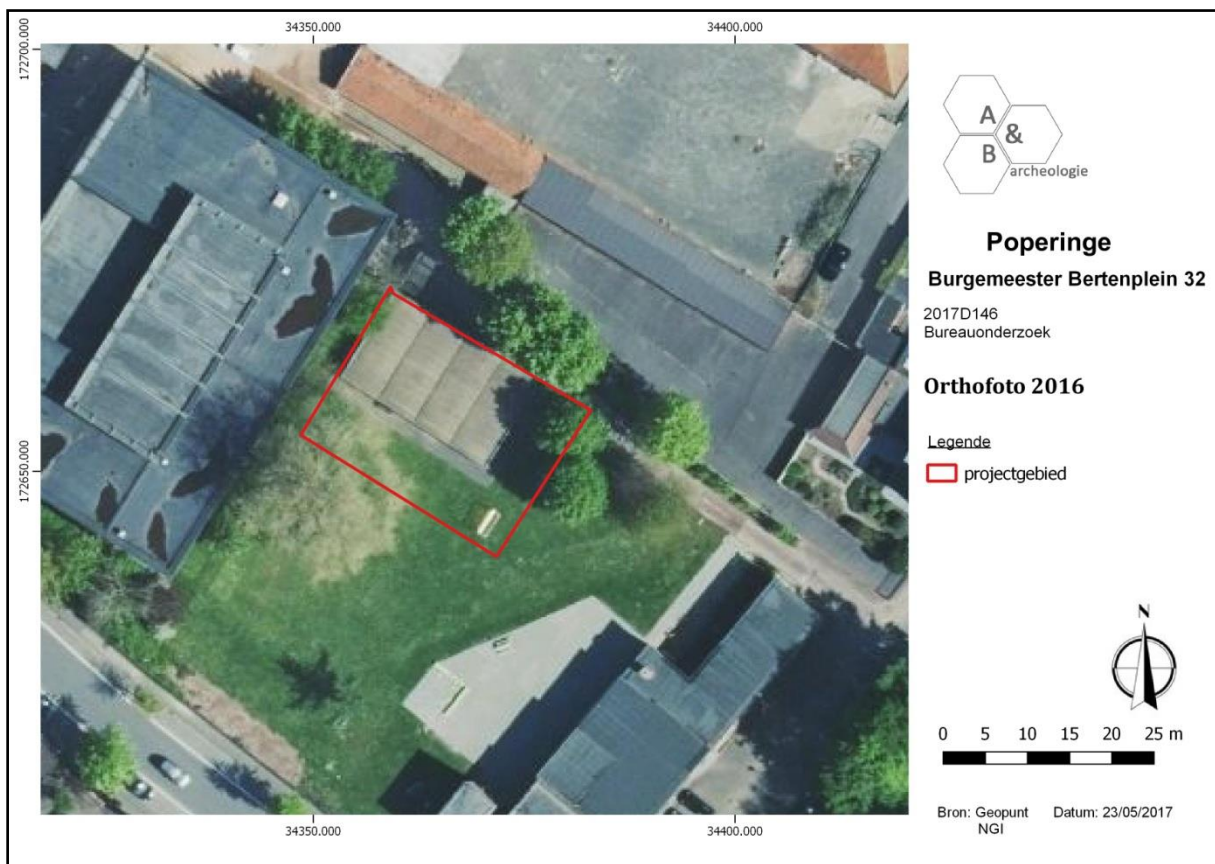
Figuur 1 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart (bron: NGI).

Figuur 2 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart, detail (bron: NGI).

Figuur 3 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

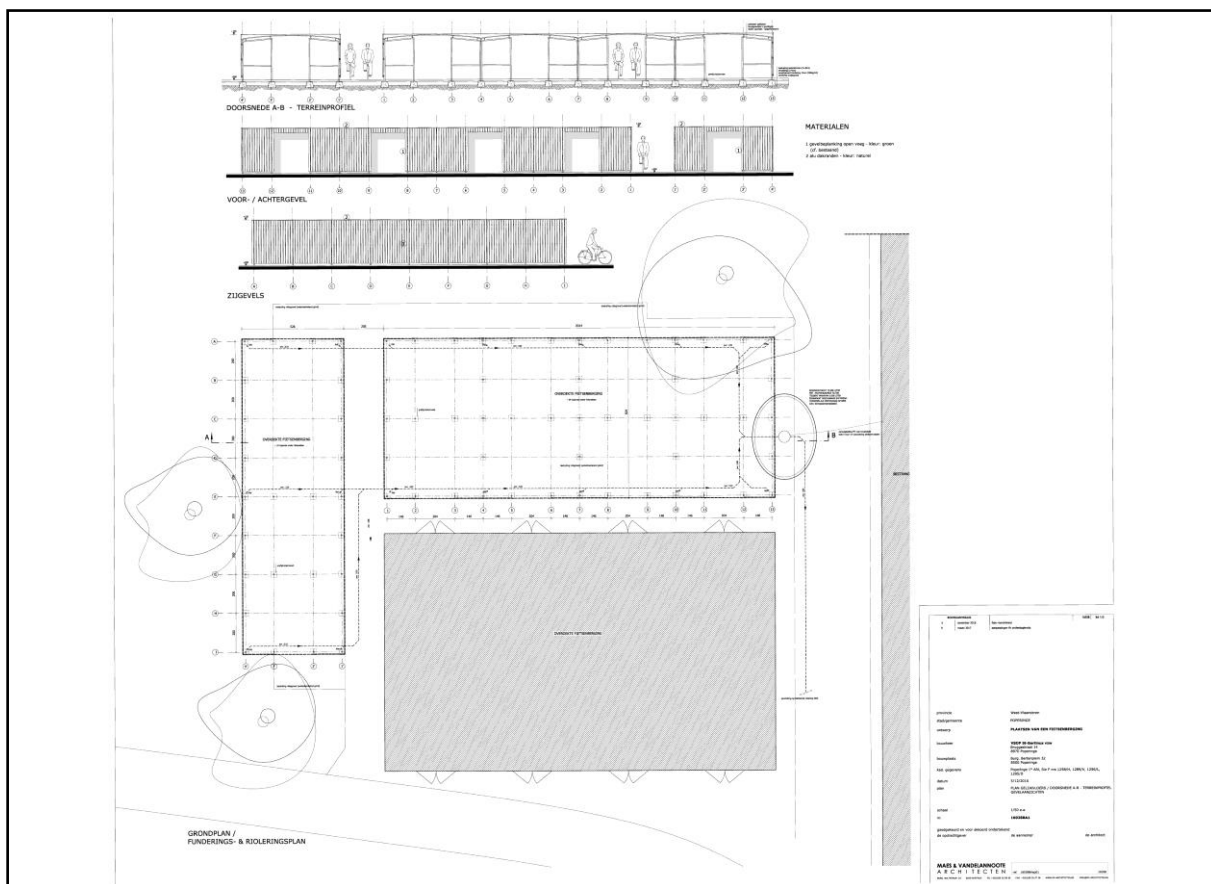

Figuur 4 Orthofoto van 2016 met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt).

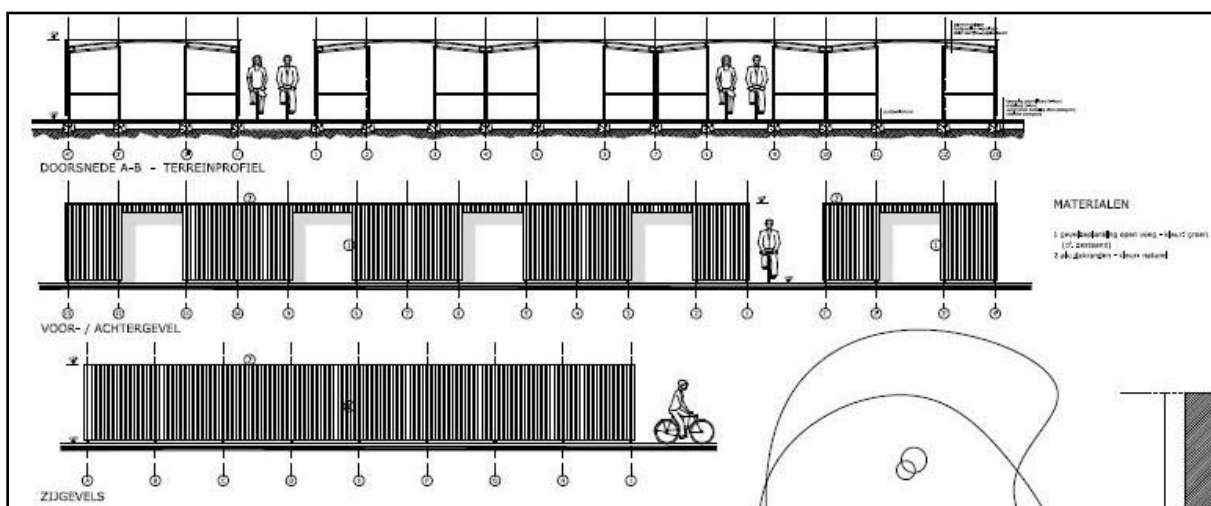
2.2. Geplande werken

Dit dossier betreft een stedenbouwkundige aanvraag voor de aanleg van twee fietsenstallingen en een regenwaterput. Momenteel staat op het plangebied reeds een overdekte fietsenstalling (250m²). De geplande werken betreffen:

- De bouw van twee fietsenstallingen: één ten zuiden en één ten oosten van de bestaande fietsenstalling.
- De fundering van deze fietsenstalling zullen een verstoring van het bodemarchief van maximaal 25cm diep met zich meebrengen.
- De aanleg van een regenwaterput van 15000l aan de westzijde van het plangebied. Om deze put te plaatsen zal een put gegraven worden van 9m² op een diepte van circa 3m.

Figuur 5 Uitsnede uit het plan der werken (bron: initiatiefnemer) De twee blokken met roosters zijn de nieuwe fietsenstalling. Aan de rechterzijde komt de nieuwe regenwaterput.

Figuur 6 Doorsnede van het plan (bron: initiatiefnemer).

2.3. Historisch en archeologisch kader

2.3.1. Historisch kader

De eerste vermelding van het Burgemeester Bertenplein dateert uit de eerste helft van 15de eeuw. Mogelijk ontstond dit bij de kanalisering van de Vleterbeek en het uitgraven van de 'Singel'. Door de economische bloei en de mogelijkheid tot de aanleg van boten werd het plein aangelegd als nieuwe marktplaats ten zuiden van de Grote Markt.

Oorspronkelijk werd de plaats aangeduid als de '*Nieuwe Marct*', wat later veranderde in '*Kleine Markt*'. In 1906 werd het plein omgedoopt tot Burgemeester Bertenplein naar Felix Berten, burgemeester van 1871 tot 1904. Verschillende gebouwen rondom het plein hebben nog kernen die teruggaan tot de 18de eeuw. Net ten noorden van het plein bevond zich één van de belangrijkste gebouwen van Poperinge tijdens het Ancien Régime. Het gaat om het Vroonhof, waar de proost, vertegenwoordiger van de abt van de Sint-Bertinusabdij van Sint-Omaars, resideerde in de schaduw van de Sint-Bertinuskkerk, binnen het vierkant gevormd door het huidige Vroonhof, de Ieperstraat, het Rekhof, de Deken De Bolaan en het Burgemeester Bertenplein. Na afschaffing van de proosdij in 1796 werden de gronden en gebouwen verkocht, en gedeeltelijk afgebroken in 1803. De resterende proosdijgebouwen, daterend van 1741, aan de Botermarkt werden later benut door de Rijksmiddelbare school en als kapelanie van de St-Bertinuskkerk. De voormalige stallingen en het koetshuis werden in 1870 ingenomen door een brouwerij en inmiddels vervangen door schoolgebouwen.¹

Op de kaart van Jacob Deventer uit de 16de eeuw is weinig bebouwing aanwezig ter hoogte van het plangebied. Ten westen van het plangebied wordt wel bebouwing afgebeeld. Ook het Burgemeester Bertenplein en de Deken De Bolaan zijn reeds aanwezig. De kaart van Ferraris is niet goed gegeorefeerd. Het plangebied ligt vermoedelijk meer naar het westen, ter hoogte van de boomgaarden.

2.3.2. Archeologisch kader

Ten noorden van het plangebied ligt de zogenaamde site pottenbakkerij Dupont. De recente geschiedenis van de pottenbakkerij werd zeer uitvoerig ontsloten in een geïntegreerde historische en industrieel-archeologische studie door Johan en Mark Adriaen.² Over het verdere verleden van de site, dat eveneens door beide auteurs werd onderzocht, zijn evenwel minder gegevens bekend. Op basis van summiere archeologische gegevens wordt aangenomen dat er op deze plaats mogelijk al een pottenbakkerij was gevestigd in de 14de eeuw. Daarbij werd de hypothese naar voren geschoven dat deze zich uitstreckte tot de overkant van het plein. Meer recentelijk werden tijdens een proefonderzoek, uitgevoerd door Monument Vandekerckhove nv³ op de plaats van de site Dupont

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/4145> en <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/4088> (beiden geraadpleegd op 23/05/2017)

² ADRIAEN J. en ADRIAEN M., 2006.

³ HEYVAERT B., ACKE B. & BARTHOLOMIEUX B., 2014.

verschillende archeologische resten gevonden. Er werden drie relevante archeologische niveaus vastgesteld. Twee van deze niveaus kunnen met zekerheid worden gelinkt aan pottenbakkersactiviteiten die tussen de 16de en de 20ste eeuw op de site plaatsvonden. Hiervan getuigen de omvangrijke contexten van productieafval die tijdens het onderzoek werden aangesneden. Verder werd ook de beschoeiing van de Vleterbeeksingel aangesneden. Het eerste archeologische niveau situeerde zich op circa -42cm onder het maaiveld.

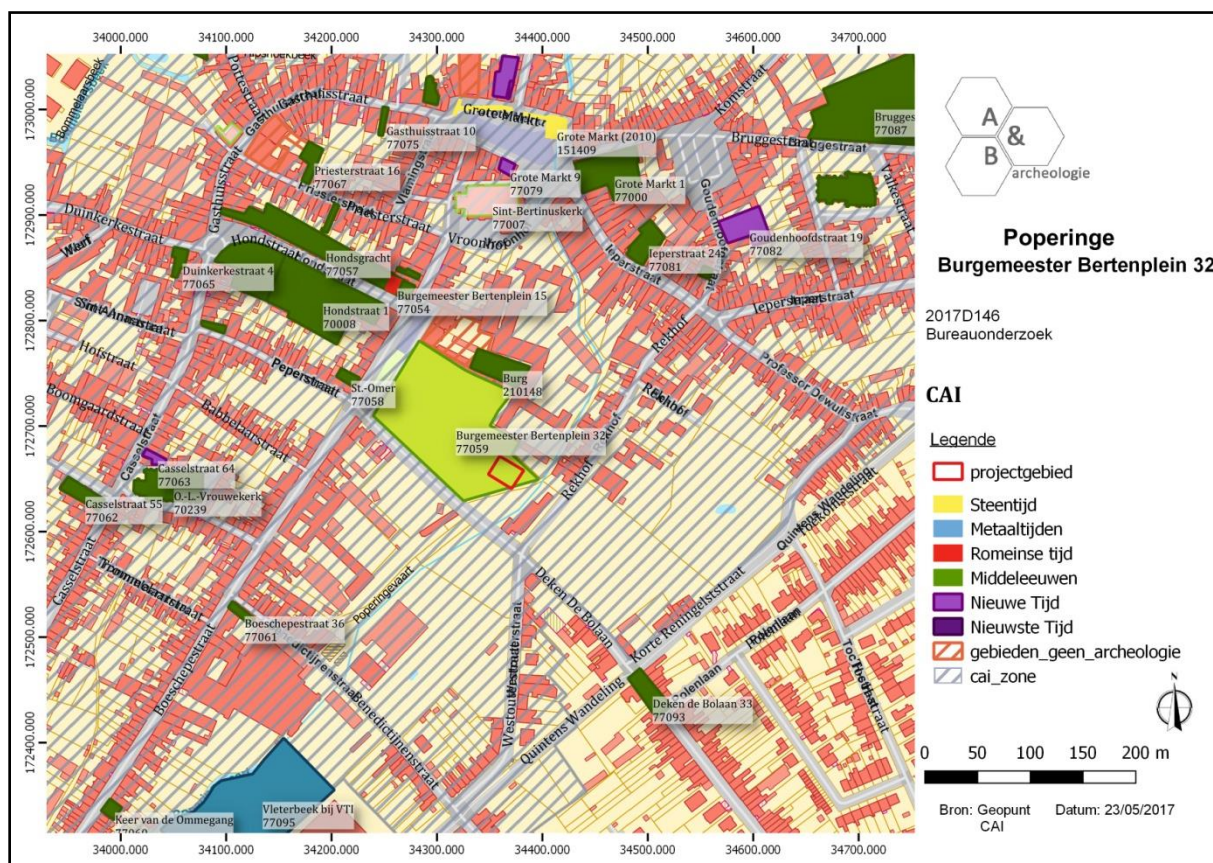
Figuur 7 Kaart van Deventer met aanduiding van de pottenbakkerij site Dupont (bron: www.cartesius.be)

Figuur 8 Uittreksel uit de kaart van Jacob van Deventer, ca. 1560, met in de rode cirkel de benaderende ligging van het plangebied (bron: www.cartesius.be). Het noorden bevindt zich bovenaan.

Figuur 9 Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt).

Figuur 10 CAI kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).

2.4. Synthese

2.4.1. Datering en interpretatie

Op basis van de historische en archeologische bronnen kan besloten worden dat activiteiten rond het plangebied minstens teruggaan tot de middeleeuwen. De historische kaarten tonen aan dat er sprake is van bewoning in de directe omgeving, hoewel op de Ferrariskaart het plangebied in landbouwgrond ligt. Vermoedelijk ligt het plangebied op de achtererven van de bebouwing. Het eerste archeologisch relevante niveau kan verwacht worden vanaf ca. 40cm onder het huidige maaiveld op basis van een nabijgelegen opgraving met pottenbakkersmateriaal.

2.4.2. Verwachtingspatroon

Het projectgebied heeft een matig tot hoog archeologisch potentieel wat betreft archeologische sporen en vondsten uit de middeleeuwen, nieuwe tijden en nieuwste tijden. Het verwachtingspatroon voor de oudere archeologische perioden is ongekend.

Dit dossier betreft een stedenbouwkundige aanvraag voor de aanleg van twee fietsenstallingen met funderingen tot -25cm en een regenwaterput van 9m² die tot 3m diep uitgegraven wordt. Momenteel staat op het plangebied reeds een overdekte fietsenstalling (250m²).

Uit het archeologisch onderzoek uitgevoerd ten noorden van het plangebied kan afgeleid worden dat archeologische sporen zich kunnen manifesteren vanaf 40cm onder het maaiveld. De werken grijpen beperkt in op de ondergrond en bereiken niet het eerste relevante archeologisch niveau. Enkel op de plaats van de waterput wordt dieper gegraven. De uitgraving is echter te beperkt in omvang om aan archeologische kenniswinst te doen. Er wordt bijgevolg geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd in het kader van de werken die onderwerp uitmaken van deze archeologienota.

3. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en betreft een geplande aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning te Poperinge Burgemeester Bertenplein 32. De site is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Poperinge, de totale perceelsoppervlakte is meer dan 300m² en de bodemingrepen bedragen meer dan 100m². Bijgevolg dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. Deze archeologienota betreft een nota met beperkte samenstelling, aangezien de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed.

Op basis van de historische en archeologische bronnen kan besloten worden dat activiteiten rond het plangebied minstens teruggaan tot de middeleeuwen. De historische kaarten tonen aan dat minstens vanaf 1560 de omgeving van de site was bebouwd. Het projectgebied heeft een matig tot hoog archeologisch potentieel wat betreft archeologische sporen en vondsten uit de middeleeuwen, nieuwe tijden en nieuwste tijden. Het verwachtingspatroon voor de oudere archeologische perioden is ongekend.

Dit dossier betreft een stedenbouwkundige aanvraag voor de aanleg van twee fietsenstallingen en een regenwaterput. Momenteel staat op het plangebied reeds een overdekte fietsenstalling (250m²). De werken grijpen beperkt in op de ondergrond (-25cm), en gaan niet dieper dan het te verwachten archeologische niveau op ca. 40cm. Daarnaast is de omvang van de regenwaterput, ca. 9m², te beperkt voor verder archeologisch onderzoek.

Uit het archeologisch onderzoek uitgevoerd net ten noorden van het plangebied kan afgeleid worden dat archeologische sporen zich kunnen manifesteren vanaf 40cm onder het maaiveld. Gezien de geplande werken deze diepte niet bereiken, enkel op de plaats van de regenwaterput is dit wel het geval, kan geconcludeerd worden dat de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. Er wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd in het kader van de werken die onderwerp uitmaken van deze archeologienota.

4. Bibliografie

- ADRIAEN J. en ADRIAEN M., 2006, *Het aardewerk van de pottenbakkerij Dupont te Poperinge*, tentoonstellingscatalogus, Poperinge.
- HEYVAERT B., ACKE B. & BARTHOLOMIEUX B., 2014. *Archeologische prospectie Poperinge Burgemeester Bertenplein (prov. West-Vlaanderen) basisrapport, 2014/17*, Ingelmunster.
- www.geopunt.be
- <https://cai.onroerenderfgoed.be>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

5. Bijlage

- Lijst van figuren

Figuur 1 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart (bron: NGI).	6
Figuur 2 Aanduiding van het projectgebied op de topografische kaart, detail (bron: NGI).	7
Figuur 3 Aanduiding van het projectgebied op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).	7
Figuur 4 Orthofoto van 2016 met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt).	8
Figuur 5 Uitsnede uit het plan der werken (bron: initiatiefnemer)t.	9
Figuur 6 Doorsnede van het plan (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 7 Kaart van Deventer met aanduiding van de pottenbakkerij site Dupont (bron: www.cartesius.be).....	11
Figuur 8 Uittreksel uit de kaart van Jacob van Deventer, ca. 1560 (bron: www.cartesius.be).....	12
Figuur 9 Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt).	12
Figuur 10 CAI kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt).	13